

С. О. Потоцька,
Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т. Г. Шевченка.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗБАГАЧЕННЯ КОЛЕКЦІЇ АРБОРЕТУМУ ЧЕРНІГІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Протягом останніх 50 років на території зеленої зони міста Чернігів проводилися роботи з озеленення (у 50 – 60-х рр. ХХ ст. – зі створення паркових територій, у 90-х рр. ХХ ст. – з оптимізації та впорядкування насаджень існуючих територій), проте цілеспрямовано дендрологічні колекції не створювалися. З метою підвищення наукового потенціалу, освітньо-естетичної цінності території агробіостанції нами запропоновано створення дендрологічної колекції. Протягом 2005–2009 рр. нами проведені проектні роботи та вивчення досвіду інтродукції окремих видів деревних рослин на Чернігівщині, з урахуванням природно-кліматичних умов м. Чернігів.

Агробіостанція (2,6 га) є структурним підрозділом Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (далі ЧНПУ) та Чернігівського обласного педагогічного ліцею (далі ЧОПЛ). Вона розміщена в урочищі Ялівщина, що має природно-історичне значення та характеризується високими показниками фіторізноманіття в межах міста. За нашої участі зібрана колекція деревних (227 видів та 70 культиварів) та трав'янистих (понад 600 видів) рослин на території агробіостанції. Вона нами щорічно поповнюється від 30 – до 50 таксонів, у майбутньому планується на цій території відновлення Чернігівського ботанічного саду.

Створення арборетуму було поділене на два етапи. Перший етап включав зібрання дендрологічної колекції голонасінних рослин (коніферетум, 2005), тому що вони мають повільний ріст і розвиток та відзначаються значною декоративністю. Основною метою коніферетуму було культивування інтродукованих голонасінних рослин, їх видового та внутрішньовидового різноманіття, декоративних якостей та можливостей використання у практиці ландшафтного дизайну. Колекція Голонасінних налічує 35 видів та 27 культиварів із 17 родів і 6 родин. Нами було висаджено на території арборетуму 224 особини голонасінних рослин.

Другий етап створення дендрологічної колекції полягав у зібранні

колекції деревних екзотичних інтродуцентів 2009 р. Робота із закладання дендрологічної колекції розпочалася навесні 2009 р., її завданням було створити колекцію інтродукованих деревних рослин для подальшого їх вивчення і використання в науковій та навчально-виховній роботі. У створеному нами арборетумі на території агробіостанції ЧНПУ та ЧОПЛ культивується 122 види та 49 культиварів із 67 родів і 32 родин. За кількістю особин – 751 деревна рослина.

Систематична структура дендрологічної колекції арборетуму має два відділи. За кількісними показниками переважає відділ *Magnoliophyta* (71,3% від загальної кількості видів; 74,6% від родів; 81,3% від родин). *Pinophyta* представлений 28,7% від загальної кількості видів; 25,4% від родів; 18,7% від родин (рис. 1).

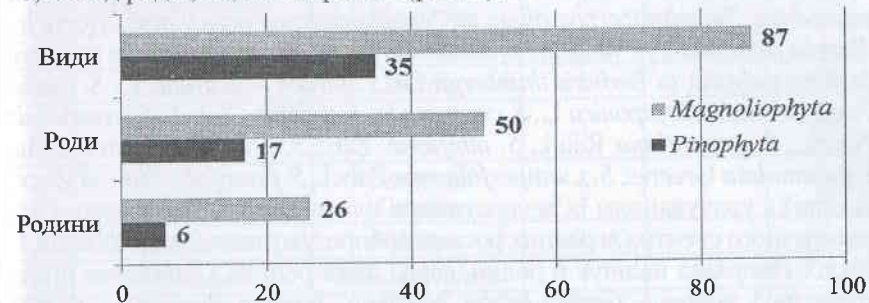

Рис. 1. Систематична структура деревних рослин арборетуму.

На території агробіостанції поєднується навчальна діяльність, наукові дослідження та вирощування рідкісних аборигенних, екзотичних і корисних інтродукованих видів. На цій території проводиться різнопланова діяльність: упровадження нових агротехнічних принципів догляду за рослинами, розробка методик із вирощування корисних, рідкісних, занесених до Червоної книги України видів, визначення насінневої продуктивності та вивчення способів розмноження.

Деревні рослини привезено з провідних наукових ботанічних установ України, зокрема з Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України, Ботанічного саду імені академіка О. В. Фоміна, КНУ імені Т. Г. Шевченка, Сирецького дендропарку, Державного дендрологічного парку «Тростянець» НАН України, садівничих фірм м. Чернігів та зібрано під час наукових експедицій території України.

В основу арборетуму покладений систематико-ландшафтний принцип. Основні посадки видів та культиварів були проведені у 2005 – 2009 рр., після їх закінчення засіяно газонну траву, крім пристовбуро-

вих кругів. Площа арборетуму агробіостанції – 1 га. При формуванні видового складу дендрофлори арборетуму перевага надавалася високодекоративним видам, у тому числі рідкісним видам та таким, що потребують охорони. В експозиції арборетуму вирощуються види, занесені до Червоної книги України: *Staphylea pinnata*, *Syringa josikaea*, *Taxus baccata*.

В арборетумі деревні рослини висаджені, як правило, одновидовими (*Metasequoia glyptostroboides*, *Liriodendron tulipifera*, *Catalpa bignonioides*, *Forsythia suspense*, *Kolkwitzia amabilis*, *Lonicera caprifolium*, *Quercus dalechampii* Ten., *Pyracantha coccinea* (L.) M. Roem., *Kerria japonica* та ін.) або багатовидовими групами (*Magnolia x soulangeana* та *Magnolia stellata* Sieb. et. Zucc.; *Hydrangea arborescens* та *Hydrangea paniculata*; *Symphoricarpos albus* та *Symphoricarpos orbiculatus* Moench.; *Weigela floribunda* та *Weigela praecox*; *Syringa josikaea* та *Syringa vulgaris*, *Berberis vulgaris* та *Berberis thunbergii* DC.; *Spiraea salicifolia* L., *S. media* Franz Schmidt., *S. japonica* L., *S. creanata* L., *S. x arguta* Zabel., *S. ussuriensis* Pojark., *S. sargentiana* Rehd., *S. albiflora* Zab., *S. x bumalda* Burvenich., *S. pyramidata* Greene., *S. x semperfoliorea* Zabel., *S. prunifolia* Sieb. et Zucc. та інші) з урахуванням їх декоративних властивостей. Показники систематичного спектра деревних рослин арборетуму наведено в таблиці 1. Відділ *Pinophyta* налічує 6 родин, серед яких родина *Ginkgoaceae* представлена 1 видом – *Ginkgo biloba* 'Mariken', родина *Taxaceae* – родом *Taxus* та 2 видами – *T. baccata* 'Aurea' та *T. cuspidata*, родина *Taxodiaceae* – 2 видами: *Metasequoia glyptostroboides* та *Cryptomeria japonica* 'Monstrosa'.

Таблиця 1

Систематичний спектр деревних рослин арборетуму агробіостанції

№	Назва родини	Кількість родів	Кількість видів	Кількість культурварів	Кількість особин
1	2	3	4	5	6
<i>Pinophyta</i>					
1	<i>Ginkgoaceae</i>	<i>Ginkgo</i>	1	1	4
2	<i>Taxaceae</i>	<i>Taxus</i>	2	1	11
3	<i>Taxodiaceae</i>	<i>Metasequoia</i> <i>Cryptomeria</i>	2	1	3
4	<i>Pinaceae</i>	<i>Larix</i> <i>Picea</i> <i>Pinus</i> <i>Abies</i> <i>Pseudotsuga</i> <i>Tsuga</i>	16	6	40

5	<i>Cupressaceae</i>	<i>Juniperus</i> <i>Thuja</i> <i>Thujaopsis</i> <i>Chamaecyparis</i> <i>Platycladus</i> <i>Microbiota</i>	13	18	161
6	<i>Ephedraceae</i>	<i>Ephedra</i>	1	–	5
Усього			17	35	224
<i>Magnoliophyta</i>					
1	<i>Magnoliaceae</i>	<i>Magnolia</i> <i>Liriodendron</i>	3	1	17
2	<i>Berberidaceae</i>	<i>Berberis</i> <i>Magonia</i>	3	3	4
3	<i>Paeoniaceae</i>	<i>Paeonia</i>	1	–	1
4	<i>Buxaceae</i>	<i>Buxus</i>	1	1	195
5	<i>Fagaceae</i>	<i>Quercus</i> <i>Fagus</i>	4	–	14
6	<i>Corylaceae</i>	<i>Carpinus</i> <i>Corylus</i>	2	–	12
7	<i>Polygonaceae</i>	<i>Faliopia</i>	1	–	1
8	<i>Ericaceae</i>	<i>Rhododendron</i>	4	–	6
9	<i>Salicaceae</i>	<i>Salix</i>	3	2	3
10	<i>Euphorbiaceae</i>	<i>Andrachne</i>	1	–	1
11	<i>Rosaceae</i>	<i>Physocarpus</i> <i>Stephanandra</i> <i>Spiraea</i> , <i>Sorbaria</i> <i>Exochorda</i> <i>Cotoneaster</i> <i>Pyracantha</i> <i>Crataegus</i> <i>Chaenomeles</i> <i>Kerria</i> <i>Rubus</i> <i>Rosa</i> <i>Prunus</i> <i>Padus</i> , <i>Cerasus</i>	31	4	151
12	<i>Caesalpiniaceae</i>	<i>Gymnocladus</i> <i>Gleditsia</i>	2	–	2
13	<i>Fabaceae</i>	<i>Laburnum</i> <i>Robinia</i>	3	–	20
14	<i>Staphyleaceae</i>	<i>Staphylea</i>	1	–	2

Продовження таблиці 1

15	<i>Rutaceae</i>	<i>Ptelea</i>	1	–	1
16	<i>Aceraceae</i>	<i>Acer</i>	3	1	3
17	<i>Anacardiaceae</i>	<i>Rhus</i> <i>Cotinus</i>	2	1	16
18	<i>Hydrangeaceae</i>	<i>Deutzia</i> <i>Hydrangea</i> <i>Philadelphus</i>	4	3	6
19	<i>Sambucaceae</i>	<i>Sambucus</i>	1	1	1
20	<i>Celastraceae</i>	<i>Euonymus</i>	1	–	1
21	<i>Vitaceae</i>	<i>Vitis</i>	1	–	3
22	<i>Araliaceae</i>	<i>Aralia</i>	1	–	20
23	<i>Caprifoliaceae</i>	<i>Symphoricarpos</i> <i>Lonicera</i> <i>Weigela</i> <i>Kolkwitzia</i>	7	2	8
24	<i>Oleaceae</i>	<i>Syringa</i> <i>Forsythia</i>	3	–	32
25	<i>Buddlejaceae</i>	<i>Buddleja</i>	1	3	4
26	<i>Bignoniaceae</i>	<i>Catalpa</i> <i>Campsis</i>	2	–	3
Усього		50	87	22	527
Усього разом		67	122	49	751

Родина *Pinaceae* представлена 6 родами та 16 видами. Серед 13 видів родини *Cupressaceae* найбільшу кількість культиварів має *Thuja occidentalis* ('Globosa', 'Salaspils', 'Filiformis', 'Aurescens', 'Columna', 'Spiralis'), інші види – переважно по 2–3 культивари: *Juniperus sabina* 'Tamariscifolia', 'Glauca', 'Cupressifolia', *J. horizontalis* 'Plumosa', 'Glauca' *J. communis*, *J. virginiana* 'Helle', *J. squamata* 'Blue Carpet', *J. chinensis*, *Thujopsis dolabrata* 'Variegata', *Chamaecyparis pisifera* 'Boulevard', 'Plumosa Aurea', *Chamaecyparis lawsoniana* 'Golden Wonde', 'Albovariegata'.

Родина *Ephedraceae* представлена одним видом – *Ephedra distachya* L.

Серед Покритонасінних рослин арборетуму найбільшу кількість видів та родів має *Rosaceae* (31 вид, 15 родів). Родина *Caprifoliaceae* – 7 видів; 3 – 4 види налічують *Fabaceae*, *Ericaceae*, *Hydrangeaceae*, *Oleaceae*, *Aceraceae*, *Salicaceae*, *Fagaceae*, *Magnoliaceae*, *Berberidaceae*. Роди, представлені 1 – 2 видами, становлять більше половини всіх родин (14). Серед деревних рослин відділу *Magnoliophyta* культива-

ри найбільш широко представлені в *Buddleja davidii* ('Black Knight', 'Empire Blue', 'White Profusion') та *Berberis thunbergii* ('Atropurpurea', 'Erecta'), інші види мають по 1 культивару.

Серед життєвих форм арборетуму переважають кущі – 70 видів, дерева представлені меншою мірою і становлять 41% від загальної кількості видів, ліани – 2 видами, листопадні дерева – 22 видами (18,0%), вічнозелені – 28 видами (23,0%), листопадні кущі 63 видами (51,6%), вічнозелені – 7 видами (5,7%) та інші життєві форми – 2 видами.

За походженням переважають інтродуковані види (69), найбільш представлені із Східноазіатської (38; *Magnolia stellata*, *Berberis thunbergii*, *Rhododendron japonicum*, *Stephanandra tanakae* та інші) й Атлантично-Північноамериканської (23; *Liriodendron tulipifera*, *Quercus rubra*, *Physocarpus opulifolia*, *Magonia aquifolium* та інші) флористичних областей (56,6%). 10 видів деревних рослин мають гібридне походження (*Magnolia* x *soulangiana*, *Rhododendron* x *hybridum*, *Salix* x *integrata*, *Spiraea* x *arguta* та інші). З Циркумбореальної флористичної області в арборетумі культивуються 22 види (18,0%). Декілька флористичних областей представлені 21 видам: *Buxus sempervirens*, *Andrachne colchica*, *Pyracantha coccinea* та інші). Усі інші – 1–3 видами.

Основними прийомами догляду за видами на колекційній ділянці в період 2005 – 2016 рр. були зрошення, розпушування ґрунту в пристовбурових кругах, обрізування пошкоджених частин деревних рослин, скошування газону, низка заходів із боротьби із шкідниками і хворобами, складання план-схеми, проведення робіт з етикетування рослин, ведення спеціального журналу спостережень за ростом і розвитком видів.

Результати біометричних спостережень, одержані нами протягом 2009–2011 рр., показали, що всі висаджені види та культивари деревних рослин досить добре акліматизувалися до природно-кліматичних умов м. Чернігів. У цілому спостереження за динамікою приросту однорічних пагонів деревних на території арборетуму агробіостанції дозволили визначити їх адаптаційні можливості до умов міського середовища та зробити відповідні висновки: 1) тривалість приросту залежить від кількості опадів та температурного режиму впродовж березня – травня; 2) види з раннім початком вегетації мають стрімкий і динамічний ріст пагонів; 3) види з тривалістю росту пагонів (115 днів) виявилися зимостійкими і перспективними для створення ландшафтних композицій на територіях обмеженого користування та в парках у вигляді моногруп. В арборетумі переважають деревні види з хорошою акліматизацією (59 видів і культиварів, 65 – 80 балів). Для них відмічено хороші показники росту, відсутність пилкування і цвітіння або рослини не утворюють насіння, мають виражену

зимостійкість, посухостійкість, але в окремих видів виявлено підмерзання однорічних пагонів (*Ginkgo biloba*, *Taxus baccata*, *Magnolia aquifolium*, *Kolkwitzia amabilis*). До повної акліматизації (85–95 балів) належать 50 видів *Quercus rubra*, *Robinia viscosa*, мають відмінні показники росту, виражену зимостійкість, добру посухостійкість, цвітіння і плодоношення. Задовільну акліматизацію мають 8 видів (60 балів) – *Faliopia baldschuanica*, *Liriodendron tulipifera*, *Rhododendron japonicum*, а відсутність акліматизації виявлено в 5 видів.

У 2015 р. в рамках проекту ПМГ ГЕФ «Вирішення проблеми деградації земель силами громади Чернігівської області» на території агробіостанції було встановлено зрошувальну систему, що сприяло кращому росту і розвитку деревних рослин арборетуму.

Отже, дендрологічна колекція на території агробіостанції ЧНПУ та ЧОПЛ, яка налічує 122 види із 67 родів і 32 родин, має значний дендрологічний потенціал (Голонасінних рослин – 35 видів та 26 культурварів із 17 родів і 6 родин, Покритонасінних – 87 видів та 22 культурвари, із 50 родів і 26 родин), є осередком відтворення і збереження окремих видів, слугує для фітооптимізації екологічного середовища м. Чернігів шляхом їх вегетативного розмноження з подальшим використанням у міському озелененні та інших колекціях.

В арборетумі переважають деревні види з хорошою акліматизацією (59 видів, 65 – 80 балів). Створений арборетум підвищить показники інтродукованої фітобіоти даного регіону, сприятиме проведенню наукових досліджень, навчально-виховної діяльності (навчальних практик студентів, учнів, учителів, екологічних таборів) та збільшить рекреаційний потенціал даної місцевості.

Л. П. Царик,

Тернопільський національний педагогічний університет;

О. Г. Філь,

громадська організація «Екоальянс».

РОЛЬ ЕКОЛОГО-КРАЄЗНАВЧОГО ПРОЕКТУ «ШКІЛЬНИЙ ДЕНДРАРІЙ» У ФОРМУВАННІ ЕКООСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Розв'язання екологічних проблем великою мірою залежить від рівня екологічної свідомості та культури населення. Як зауважив Ж. Б. Ламарк: «Невігластво – ось, без сумніву, перше й основне джерело майже всього нашого нещастя, особливо відтоді, коли ми почали жити суспільним життям». Саме система освіти повинна взяти

на себе основну відповідальність за вирішення завдань формування екологічної культури нового покоління людей.

На нашу думку, екологічна освіта і виховання стануть повноцінними тільки за умови залучення учасників навчального процесу до практично-орієнтованої діяльності з розв'язання регіональних і локальних екологічних проблем, що зумовить формування екологічно усвідомленої діяльності особистості.

У процесі пошуку співпраці громадської організації «Екоальянс» із шкільними колективами зародилася ідея екологізації і впорядкування шкільних територій, оскільки у шкільному середовищі учні проводять третину свого часу. При цьому важливими є питання харчування якісними продуктами, споживання чистої води, перебування в екологічно стійкому й естетично привабливому навколишньому середовищі.

Закладка шкільних дендраріїв є багатофункціональним завданням. Шкільний дендрарій, окрім середовища підтримувальної, оздоровчої й естетичної функцій, є елементом навчального процесу. Робота з дендрарієм передбачає:

- вивчення впливу дендрофлори на організм людини;
- отримання навиків догляду за рослинами;
- систематичне ведення спостережень за сезонними фазами розвитку рослин;
- запровадження нових форм навчальних занять у «зелених» класах;
- розвиток естетичних і культурологічних аспектів виховного процесу.

Перший дендрарій на території ЗОШ № 10 м. Тернопіль закладено 12.04.2012 р. Останній, дев'ятий, – навесні 2016 р. в школі-колегіумі. Загалом у дендраріях було висаджено понад 1000 саджанців клена-явора, сосни звичайної, берези бородавчастої, дуба червоного, туй золотистої, кулястої, колоновидної, ялівців звичайного і козацького, самшиту звичайного, екзотичної магнолії падуболистої, декоративних кущів форзиції, скумпії, айви японської із розсадників Кременецького ботанічного саду, Суразького, Мишківського, Збаразького, Копичинецького, Криничанського, Бучацького, Буданівського, Бережанського лісництва, а також природного заповідника «Медобори».

Території дендрарію огорожені й узяті під нагляд учнівським активом, дирекцією шкіл із перспективою отримання статусу екоосвітніх заповідних об'єктів.

У жовтні 2013 р. проведено науково-методичний семінар за участі вчителів біології, географії і директорів зазначених шкіл м. Тернопіль з організаторами проекту – співголовами громадської організації «Екоальянс» О. Г. Філем та професором кафедри геоєкології

ЗМІСТ

ВІД РЕДАКТОРА	3
О. О. Ільєнко, О. О. Ільєнко. ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОВЛЕННЯ ЛАНДШАФТНИХ НАСАДЖЕНЬ СТАРОВИННИХ ДЕНДРОПАРКІВ	5
І. В. Чіков. ШЛЯХИ ЗБАГАЧЕННЯ КОЛЕКЦІЇ ВОДНИХ ТА ПРИБЕРЕЖНО-ВОДНИХ РОСЛИН НАЦІОНАЛЬНОГО ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «СОФІЇВКА» НАН УКРАЇНИ	10
Н. В. Драган, Л. В. Калашнікова, Н. С. Бойко, Л. Я. Плєскач, Т. Г. Трєгуб. ІНТРОДУКЦІЯ ДЕРЕВНИХ ЕКЗОТІВ У ПАРК «ОЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ	16
С. А. Глухова, Л. І. Ємець, С. М. Михайлик. ЗБАГАЧЕННЯ КОЛЕКЦІЙНОГО ФОНДУ ДЕРЕВНИХ РОСЛИН СИРЕЦЬКОГО ДЕНДРОПАРКУ	20
Н. А. Трофимчук, В. А. Островська, М. О. Подольхова. ШЛЯХИ ЗБАГАЧЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ КОЛЕКЦІЙНОГО ФОНДУ БЕРЕЗНІВСЬКОГО ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ	23
О. М. Байрак, В. Г. Бабарика. ПІДСУМКИ СУЧАСНОГО ЕТАПУ ЗБАГАЧЕННЯ КОЛЕКЦІЇ РОСЛИН ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «КРИВОРУДСЬКИЙ»	27
І. В. Михайлецька. КОЛЕКЦІЙНИЙ ФОНД ДЕНДРОПАРКУ «АСКАНІЯ-НОВА» – БАЗА ДЛЯ СТВОРЕННЯ РІЗНОГО ТИПУ НАСАДЖЕНЬ У ПІВДЕННО-СТЕПОВОМУ РЕГІОНІ	34
Р. В. Осташок, Ю. Д. Яремчук. ОСОБЛИВОСТІ КОЛЕКЦІЇ РОСЛИН ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ВИСОКОПРНИЙ» ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗБАГАЧЕННЯ	38
Т. І. Козак, В. В. Куліш, Р. В. Гнатюк. РОЛЬ ГОЛОНАСІННИХ (<i>PINOPHYTA</i>) У КОЛЕКЦІЇ ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ДРУЖБА»	41
Ю. О. Клименко. ВЕДЕННЯ НАУКОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ЩОДО КОЛЕКЦІЙНИХ ТА ЕКСПОЗИЦІЙНИХ ДІЛЯНОК БОТАНІЧНИХ САДІВ І ДЕНДРОПАРКІВ	47
Р. М. Федько. ДЕНДРОЛОГІЧНИЙ ПАРК «ЛІКАРСЬКИЙ САД»: ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ, СУЧАСНИЙ СТАН	53
І. І. Мартинюк, Н. І. Бойко. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ДЕНДРОПАРКУ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «БЛОКРИНИЦЬКИЙ»	57
Г. Б. Фреяк. ОСОБЛИВОСТІ ДЕНДРОПАРКУ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ЗАЛІЩИЦЬКИЙ» У СИСТЕМІ ДЕНДРОПАРКІВ ПОДІЛЛЯ	61
А. В. Григоренко. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОПТИМІЗУВАННЯ ДЕНДРОПАРКУ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ДРУЖБА»	64
М. В. Богомаз. СУЧАСНИЙ СТАН ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ЮННАТСЬКИЙ»	69
О. М. Байрак, Л. Л. Онук. ОЦІНКА РЕПРЕЗЕНТАТИВНОСТІ ТА УНІКАЛЬНОСТІ ФІТОРІЗНОМАНІТТА ПРОЕКТОВАНОГО ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ЧЕРВОНА КАЛИНА» (Рівненський р-н Рівненської обл.)	71
С. Г. Бобир. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ЗБАГАЧЕННЯ ДЕНДРОФЛОРИ БЕРЕЗОВОРУДСЬКОГО ПАРКУ-ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА	77

В. П. Коломійчук. ІСТОРІЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ АСОРТИМЕНТ ДЕНДРОКОЛЕКЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНСЬКОГО ПРИАЗОВ'Я	81
В. В. Лукіша, В. М. Самородов. ШИРОКІ ЛІСОСМУГИ В ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОМУ ФОНДІ УКРАЇНИ	85
С. О. Потоцька. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗБАГАЧЕННЯ КОЛЕКЦІЇ АРБОРЕТУМУ ЧЕРНІГІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА	90
Л. П. Царик, О. Г. Філь. РОЛЬ ЕКОЛОГО-КРАЄЗНАВЧОГО ПРОЕКТУ «ШКІЛЬНИЙ ДЕНДРАРІЙ» У ФОРМУВАННІ ЕКООСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	96
А. М. Лісничук. КРЕМЕНЕЦЬКИЙ БОТАНІЧНИЙ САД ЯК НАУКОВА УСТАНОВА ТА ЦІННИЙ ІСТОРИКО-БОТАНІЧНИЙ ОБ'ЄКТ	99
М. С. Кубінський, С. С. Євсікова, О. О. Василюк, В. Д. Чубатий, Р. В. Скакальський, Я. В. Денисевич, Г. В. Лакоцька. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ КОЛЕКЦІЙНОГО ФОНДУ ПЛОДОВО-ЯГІДНИХ КУЛЬТУР КРЕМЕНЕЦЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ	104
М. С. Кубінський. ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВИДІВ РОДУ <i>COTONEASTER MEDIC.</i> У ДЕНДРОЛОГІЧНИХ ОБ'ЄКТАХ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ	111
О. І. Скакальська, О. П. Томпюк. ДЕРЕВ'ЯНИСТІ ЛІАНИ В КОЛЕКЦІЇ КРЕМЕНЕЦЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ	115
А. В. Гордійчук. ІНТРОДУКЦІЯ <i>MAGNOLIA KOBUS DC.</i> В УМОВАХ КРЕМЕНЕЦЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В ОЗЕЛЕНЕННІ	118
С. С. Євсікова, О. О. Василюк. ІНТРОДУКЦІЯ ДЕЯКИХ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ <i>SPIRAEA L.</i> В КРЕМЕНЕЦЬКОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІХ В ОЗЕЛЕНЕННЯ	120
Л. Л. Онук. РОЛЬ КРЕМЕНЕЦЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ В ЗБЕРЕЖЕННІ ТА ВІДНОВЛЕННІ ПОПУЛЯЦІЇ РІДКІСНИХ РОСЛИН КРЕМЕНЕЧЧИНИ	123
Н. І. Цицюра, Г. З. Дем'янчук. РОДИНА <i>CUPRESSACEAE F. NEGER</i> У КОНІФЕРЕТУМІ БОТАНІЧНОГО САДУ ПОДІЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНО-ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	126
О. М. Байрак, Ю. О. Клименко, Л. П. Царик, В. М. Черняк. ЖИТТЯ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ... (до 85-річчя садівника, паркобудівника, краєзнавця, письменника, громадського діяча Василя Григоровича Корчемного)	130
РЕЗОЛЮЦІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ «СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗБАГАЧЕННЯ КОЛЕКЦІЙ ДЕНДРОФЛОРИ В ОБ'ЄКТАХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ» (липень, 2016 р.)	137
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	139

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗБАГАЧЕННЯ
КОЛЕКЦІЙ ДЕНДРОФЛОРИ
ВІСКИТАХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО
ФОНДУ УКРАЇНИ

